

تحلیلی بر بافت های فرسوده شهری

عادل شری زاده*، مهدی هریسچیان، عادل آذری

۱- کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران (sherizadeh_adel12@yahoo.com)

۲- کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران (heris.mahdi1400@yahoo.com)

۲- کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران (a.azariiiii@gmail.com)

چکیده

فرسودگی یکی از مهم‌ترین مسائل مربوط به فضای شهری است که باعث بی‌سازمانی، عدم تعادل و عدم تناسب می‌شود. بافت فرسوده شهری به عرصه‌هایی از محدوده‌ی قانونی شهرها اطلاق می‌شود که به دلیل فرسودگی کالبدی، عدم برخورداری مناسب از دسترسی سواره، تاسیسات، خدمات عمومی و رفاهی، زیرساخت‌های شهری، آسیب پذیر بوده و از ارزش مکانی، محیطی و اقتصادی و اجتماعی نازلی نسبت به سایر بافت‌ها برخوردارند. وجود این مشکلات باعث شده تا در سال‌های اخیر به تبع دگرگونی در ساختارهای اجتماعی، اقتصادی و کالبدی شهرها و نیز مطرح شدن نظریه توسعه پایدار شهری، اهمیت بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده و مسله دار دو چندان گردد. این پژوهش به روش توصیفی تحلیلی بوده و از روش کتابخانه‌ای بهره گرفته است. در این مطالعه، ابعاد مختلف بافت فرسوده، شاخص‌ها، مشخصات، شیوه‌های مداخله و عوامل موثر بر فرسودگی بافت‌های شهری به صورت تحلیلی بررسی شده است.

واژه‌های کلیدی: بافت‌های فرسوده، آسیب‌شناسی بافت‌های فرسوده، شاخص و ویژگی‌های بافت‌های فرسوده

۱- مقدمه

بافت‌ها و فضاهای فرسوده یکی از مهم‌ترین مسائل شهرهای امروزی هستند که به علل مختلف اگر چه هنوز متروک و بلا استفاده نشده‌اند، اما فاقد کارایی مطلوب و مناسب بوده و به صورت بالقوه و با طراحی متناسب می‌توانند نقش مهمی بر تجدید ساختار و ارتفاع کیفیت فضاهای عمومی شهر ایفا کنند. این فضاها علاوه بر قرارگیری در اطراف و حومه شهرها، بخش‌های بزرگی از بافت‌های درونی و مرکزی شهرها را نیز شامل می‌شوند که این خود ضرورت ساماندهی و رسیدگی هر چه بیشتر و سریعتر به این قبیل فضاها را متذکر می‌گردد. فرسودگی یکی از مهم‌ترین مسائلی است که باعث بی‌سازمانی، عدم تعادل، عدم تناسب و بی‌قوارگی آن می‌شود و به زدودن خاطرات جمعی، افول حیات شهری کمک می‌کند (حبیبی و مقصودی، ۱۳۸۵).

فرسودگی شهری فرایندی است که طی آن بخشی یا کل بافت کالبدی یک شهر به دلیل عدم بهسازی یا نوسازی و تعمیر، در اثر گذشت زمان دچار فرسودگی مصالح ساختمانی، ناکارآمدی در تأمین نیازهای معاصر، تأمین ایمنی و امنیت برای زندگی، کیفیت نازل محیط زیست و ... می‌شود. شهرها در گذر زمان با تخریب و فرسودگی ساختمان‌ها و تعمیر و نوسازی مکرر آنها مواجه می‌شوند. این تغییرات بخشی از ماهیت پویایی شهرها را تشکیل می‌دهد. شهرها با گذشت زمان و تحت تأثیر عوامل فرساینده محیطی و استهلاک طبیعی و تغییرات اجتماعی و نیازهای ساکنان، نیازمند مراقبت، تعمیر، بهسازی و نوسازی یا بازسازی هستند. بهسازی یا نوسازی و بازسازی ساختمان‌های شهری و متناسب‌سازی سازمان فضایی و زیرساخت‌ها با نیازهای معاصر، به سرمایه و تداوم نیازمند است که متناسب با شرایط اقتصادی خانوارها گاه قابل تأمین نیست. در نتیجه این ناتوانی، ساختمان‌ها و تاسیسات شهری برای مدت زیادی بدون تعمیر اساسی یا بهسازی مورد استفاده قرار می‌گیرند یا رها می‌شوند. گسترش فرسودگی، زمینه عدم انطباق کالبد و فضای فرسوده را با نیازهای جدید ساکنان فراهم می‌کند که موجب